

Guía Docente				
Datos Identificativos				2016/17
Asignatura (*)	VALORACIÓN FUNCIONAL E PSICOSOCIAL		Código	651G01007
Titulación	Grao en Fisioterapia			
Descritores				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Grao	Anual	Primeiro	Obrigatoria	9
Idioma	CastelánGalego			
Modalidade docente	Presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	Fisioterapia			
Coordinación	Souto Gestal, Antonio	Correo electrónico	antonio.souto@udc.es	
Profesorado	Gonzalez Doniz, Maria Luz Lista Paz, Ana Senin Camargo, Francisco José Souto Camba, Sonia	Correo electrónico	luz.doniz@udc.es ana.lista@udc.es francisco.senin@udc.es sonia.souto@udc.es	
Web				
Descrición xeral	Ao final do curso o estudante adquirirá a competencia de valorar, dende a perspectiva da fisioterapia, o estado funcional do paciente/usuario, considerando os aspectos físicos, psicolóxicos e sociais do mesmo, así como coñecer, comprender e aplicar os procedementos manuais e instrumentais de valoración funcional e psicosocial de interese no exercicio profesional da fisioterapia e rehabilitación física, e identificar os fundamentos científicos da súa utilidade e efectividade.			

Competencias / Resultados do título	
Código	Competencias / Resultados do título
A2	Conocer y comprender las ciencias, los modelos, las técnicas y los instrumentos sobre los que se fundamenta, articula y desarrolla la fisioterapia.
A3	Conocer y comprender los métodos, procedimientos y actuaciones fisioterapéuticas, encaminados tanto a la terapéutica propiamente dicha a aplicar en la clínica para la reeducación o recuperación funcional, como a la realización de actividades dirigidas a la promoción y mantenimiento de la salud.
A5	Valorar el estado funcional del paciente, considerando los aspectos físicos, psicológicos y sociales.
A6	Valoración diagnóstica de cuidados de fisioterapia según las normas y con los instrumentos de validación reconocidos internacionalmente.
A7	Diseñar el plan de intervención de fisioterapia atendiendo a criterios de adecuación, validez y eficiencia.
A8	Ejecutar, dirigir y coordinar el plan de intervención de fisioterapia, utilizando las herramientas terapéuticas propias y atendiendo a la individualidad del usuario.
A9	Evaluar la evolución de los resultados obtenidos con el tratamiento en relación con los objetivos marcados.
A10	Elaborar el informe de alta de los cuidados de fisioterapia una vez cubiertos los objetivos propuestos.
A15	Participar en la elaboración de protocolos asistenciales de fisioterapia basada en la evidencia científica, fomentando actividades profesionales que dinamicen la investigación en fisioterapia.
A19	Comunicarse de modo efectivo y claro, tanto de forma oral como escrita, con los usuarios del sistema sanitario así como con otros profesionales.
C1	Expresarse correctamente, tanto de forma oral como escrita, nas linguas oficiais da comunidade autónoma.
C6	Valorar críticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas cos que deben enfrontarse.

Resultados da aprendizaxe		
Resultados de aprendizaxe	Competencias / Resultados do título	
Coñecer, analizar e comprender os procedementos e instrumentos nos que se basea o proceso de valoración fisioterápica.	A2	
	A3	

Desenvolver o concepto de valoración e identificar as diferenzas entre valoración, exploración e diagnóstico, indentificando as fases do Proceso de Atención Fisioterápica, así como o papel da valoración funcional e psicosocial dentro do mesmo.	A5 A7		
Coñecer os obxectivos xerais da valoración fisioterápica e describir os diferentes tipos de exploración.	A6		
Coñecer e describir o procedemento de exploración visual, manual e instrumental da pel, articulacións, músculos, tendóns e ligamentos, segundo as normas e cos instrumentos recoñecidos internacionalmente e relacionalos resultados obtidos.	A6 A8		
Coñecer e aplicar a sistemática de valoración funcional ás articulacións do Membro Superior, Membro Inferior e Columna Vertebral.	A5		
Avaliar a evolución do problema de saúde do paciente/usuario, relacionando os resultados cos obxectivos propostos.	A7 A9		
Establecer a relación entre a valoración funcional e psicosocial e os métodos, procedementos e actuacións fisioterápicas desenvolvidas no ámbito clínico, tanto para a selección e dosificación dos procedementos de reeducación ou recuperación funcional, como para as actividades dirixidas á promoción e conservación da saúde.	A3 A8 A15		C6
Deseñar un sistema de rexistro da información obtida durante a valoración, identificando os seus obxectivos e recoñecendo a relevancia do devandito rexistro no ámbito clínico, así como o informe de evolución e alta relativos ao proceso de atención fisioterápica unha vez cubertos os obxectivos propostos.	A10 A19		C1

Contidos	
Temas	Subtemas
PROGRAMA TEÓRICO	1.1-Concepto de valoración, exploración e diagnóstico. Obxectivos da valoración. Tipos de exploración
TEMA 1.- EXPLORACIÓN E MEDICIÓN: Concepto de valoración, exploración e diagnóstico. Obxectivos da valoración. Tipos de exploración	1.2- Métodos de exploración: Entrevista. Técnica da entrevista. 1.3- Métodos de exploración: visual, manual e instrumental. 1.4- Exploración analítica do tecido cutáneo e subcutáneo visual, manual e Instrumental. 1.4- Exploración analítica articular. 1.5- Exploración analítica músculotendinosa. 1.5- Exploración da dor. 1.6- Principios da exploración funcional.
TEMA 2.- EXPLORACIÓN E MEDICIÓN: Goniometría Articular	2.1- Concepto e principios xerais da Goniometría articular. 2.2- Tipos de goniómetros. 2.3- Sistemas de rexistro. 2.4- Técnica de Goniometría. 2.4.1- Goniometría do Membro Superior. 2.4.2- Goniometría do Membro Inferior. 2.4.3- Goniometría da Columna Vertebral.
TEMA 3.- EXPLORACIÓN E MEDICIÓN: Probas de balance muscular	3.1- Concepto e principios xerais. 3.2- Sistemas de gradación e de rexistro 3.3- Procedemento das probas de balance muscular 3.3.1- Balance dos músculos da Cintura Escapular e Membro Superior. 3.3.2- Balance dos músculos do Tronco e Membro Inferior. 3.3.2- Balance dos músculos da cara
TEMA 4.- EXPLORACIÓN ANALÍTICA E FUNCIONAL DO OMBREIRO E DA CINTURA ESCAPULAR.	4.1- Exploración analítica 4.1.1- Observación, palpación e probas instrumentais da articulación gleno-humeral, escapulo-torácica, esterno-clavicular e acromio-clavicular. 4.2- Exploración funcional da articulación gleno-humeral, escapulo-torácica, esterno-clavicular e acromio-clavicular.

TEMA 5.- EXPLORACIÓN ANALÍTICA E FUNCIONAL DO COMPLEXO ARTICULAR DO CÓBADO, PULSO E MAN.	<p>5.1.- Exploración analítica da articulación humero-cubital, humero-radial e radio-cubital superior.</p> <p>5.2.- Exploración funcional da articulación humero-cubital, humero-radial e radio-cubital superior.</p> <p>5.3.- Exploración analítica das articulacións radiocarpiana, radiocubital inferior, mediocarpiana, carpometacarpianas, metacarpofalángicas e interfalángicas.</p> <p>5.4.- Exploración funcional das articulacións radiocarpiana, radiocubital inferior, mediocarpiana, carpometacarpianas, metacarpofalángicas e interfalángicas.</p> <p>5.5.- Exploración funcional do MMSS e da cintura escapular.</p>
TEMA 6.- EXPLORACIÓN ANALÍTICA E FUNCIONAL DA COXA E CINTURA PÉLVICA.	<p>6.1.- Exploración analítica da articulación coxofemoral e articulacións pélvicas</p> <p>6.2.- Exploración funcional da articulación coxofemoral e articulacións pélvicas.</p>
TEMA 7.- EXPLORACIÓN ANALÍTICA E FUNCIONAL DO COMPLEXO ARTICULAR DO XEONLLO, NOCELLO E PÉ.	<p>7.1.- Exploración analítica das articulacións fémoro-tibial, fémoro-patelar, tibioperonea superior e inferior, morno-peronea-astragalina, subastragalina, articulación de Lisfrac, articulación de Chopart, articulación metatarsfalángicas e inerfalángicas.</p> <p>7.2.- Exploración funcional do complexo articular do xeonllo, nocello e pé.</p> <p>7.3.- Exploración funcional do MMII e da Marcha.</p>
TEMA 8.- EXPLORACIÓN ANALÍTICA E FUNCIONAL DO RAQUIS.	<p>8.1.- Exploración analítica e funcional do raquis cervical.</p> <p>8.2.- Exploración analítica e funcional do raquis dorsal.</p> <p>8.3.- Exploración analítica e funcional do raquis lumbar</p>
TEMA 9.- EXPLORACIÓN E MEDICIÓN: HISTORIA DE FISIOTERAPIA.	<p>9.1.- Concepto e obxectivos da historia de fisioterapia</p> <p>9.2.- Apartados básicos da historia de fisioterapia</p> <p>9.3.- Informes de evolución e informes de alta.</p>
TEMA 10: CONSTRUCTO MULTIDIMENSIONAL DE SAÚDE	<p>10.1.- Operativización da saúde.</p> <p>10.1.1 A saúde física.A saúde mental.A saúde social. O status funcional.A percepción de saúde.</p> <p>10.2.- Instrumentos de medida do estado de saúde.</p> <p>10.2.1 Clasificación dos instrumentos de medida segundo ámbito de aplicación, segundo o contido e segundo a súa estrutura. Estudo das propiedades psicométricas: validez e fiabilidade. A súa aplicación nas ciencias da saúde.</p> <p>10.3.- A calidade de vida e a súa dimensionalización.</p> <p>10.3.1 Conceptos de calidade de vida e calidade de vida relacionada coa saúde.</p> <p>10.3.2 As dimensións da calidade de vida.</p> <p>10.3.3 O modelo conceptual de Wilson e Cleary.</p> <p>10.3.4 WHOQOL como instrumento universal de medida da calidade de vida.</p>
PROGRAMA PRÁCTICO PRÁCTICA 1: MÉTODOS DE EXPLORACIÓN DA PEL	<p>1.1- Observación da pel</p> <p>1.2- Palpación da pel</p> <p>1.3- Exploración instrumental</p>
PRÁCTICA 2: EXPLORACIÓN ARTICULAR INSTRUMENTAL	<p>2.1- Goniometría articular: Técnica xeral</p> <p>2.1.1- Posición xeral</p> <p>2.1.2- Posición articular</p> <p>2.1.3- Psicionamiento do goniometro</p> <p>2.1.4- Movements de substitución</p>

PRÁCTICA 3: VALORACIÓN MUSCULAR	3.1- Técnica xeral 3.1.1 Posición articular 3.1.2 Estabilización 3.1.3 Proba de gravidade 3.1.4 Proba de resistencia 3.2- Valoración muscular dos músculos da cara
PRÁCTICA 4: VALORACIÓN ANALÍTICA ARTICULAR: Exploración do complexo articular do ombreiro e cintura escapular	4.1- Observación da articulación 4.2- Palpación de: 4.2.1- Tuberosidades óseas 4.2.2- Interlinea articular 4.2.3- Ligamentos 4.2.4- Tendóns 4.2.5- Músculos 4.3- Mobilidade articular manual 4.4- Mobilidade articular instrumental 4.5- Balance muscular 4.5- Probas funcionais
PRÁCTICA 5: VALORACIÓN ANALÍTICA ARTICULAR: Exploración do complexo articular do cóbado, pulso e man.	5.1- Observación da articulación 5.2- Palpación de: 5.2.1 - Tuberosidades óseas 5.2.2 - Interlinea articular 5.2.3- Ligamentos 5.2.4- Tendóns 5.2.5- Músculos 5.3- Mobilidade articular manual 5.4- Mobilidade articular instrumental 5.5- Balance Muscular 5.4- Probas funcionais
PRACTICA 6: VALORACIÓN ANALÍTICA ARTICULAR: Exploración da articulación coxofemoral e cintura pélvica.	6.1- Observación da articulación 6.2- Palpación de: 6.2.1 - Tuberosidades óseas 6.2.2 - Interlinea articular 6.2.3- Ligamentos 6.2.4- Tendóns 6.2.5- Músculos 6.3- Mobilidade articular manual 6.4- Mobilidade articular instrumental 6.5- Balance Muscular 6.4- Probas funcionais
PRACTICA 7: VALORACIÓN ANALÍTICA ARTICULAR: Exploración do complexo articular do xeonllo.	7.1- Observación da articulación 7.2- Palpación de: 7.2.1 - Tuberosidades óseas 7.2.2 - Interlinea articular 7.2.3- Ligamentos 7.2.4- Tendóns 7.2.5- Músculos 7.3- Mobilidade articular manual 7.4- Mobilidade articular instrumental 7.5- Balance Muscular 7.4- Probas funcionais

<p>PRACTICA 8 VALORACIÓN ANALÍTICA ARTICULAR: Exploración do complexo articular do nocello e do pé.</p>	<p>8.1- Observación da articulación 8.2- Palpación de: 8.2.1 - Tuberosidades óseas 8.2.2 - Interlinea articular 8.2.3- Ligamentos 8.2.4- Tendóns 8.2.5- Músculos 8.3- Mobilidade articular manual 8.4- Mobilidade articular instrumental 8.5- Balance Muscular 8.4- Probas funcionais</p>
<p>PRACTICA 9: VALORACIÓN ANALÍTICA ARTICULAR: Exploración da columna vertebral.</p>	<p>9.1- Observación do ráquis 9.2- Palpación de: 9.2.1 - Tuberosidades óseas 9.2.2 - Interlinea articular 9.2.3- Ligamentos 9.2.4- Tendóns 9.2.5- Músculos 9.3- Mobilidade articular manual 9.4- Mobilidade articular instrumental: goniometría e medicións centimétricas. 9.5- Balance Muscular 9.6- Probas funcionais</p>

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias / Resultados	Horas lectivas (presenciais e virtuais)	Horas traballo autónomo	Horas totais
Prácticas de laboratorio	A5 A8 A9	45	45	90
Sesión maxistral	A2 A3 A10	26	0	26
Seminario	A3 A5 A6 A7 A8 A10 A19	20	3	23
Aprendizaxe colaborativa	C6	10	0	10
Traballos tutelados	A5 A7 A9 A15 A19 C1	5	20	25
Presentación oral	A19 C1	5	0	5
Resumo	C6	1	2	3
Proba mixta	A2 A3 A5 A6 A19 C1	3	25	28
Proba práctica	A5 A6 A8	1	10	11
Atención personalizada		4	0	4

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Prácticas de laboratorio	Metodoloxía que permite que os estudantes aprendan efectivamente a través da realización de actividades de carácter práctico, tales como demostracións, exercicios, experimentos e investigacións.
Sesión maxistral	Exposición oral complementada co uso de medios audiovisuais e a introdución de algunhas preguntas dirixidas aos estudantes, coa finalidade de transmitir coñecementos e facilitar a aprendizaxe. A clase maxistral é tamén coñecida como ?conferencia?, ?método expositivo? ou ?lección maxistral?. Esta última modalidade sóese reservar a un tipo especial de lección impartida por un profesor en ocasións especiais, cun contido que supón unha elaboración orixinal e baseada no uso case exclusivo da palabra como vía de transmisión da información á audiencia.

Seminario	Técnica de traballo en grupo que ten como finalidade o estudo intensivo dun tema. Caracterízase pola discusión, a participación, a elaboración de documentos e as conclusións ás que teñen que chegar todos os compoñentes do seminario.
Aprendizaxe colaborativa	Conxunto de procedementos de ensino-aprendizaxe guiados de forma presencial e/ou apoiados con tecnoloxías da información e as comunicacións, que se basean na organización da clase en pequenos grupos nos que o alumnado traballa conxuntamente na resolución de tarefas asignadas polo profesorado para optimizar a súa propia aprendizaxe e a dos outros membros do grupo.
Traballos tutelados	Metodoloxía deseñada para promover a aprendizaxe autónoma dos estudantes, baixo a tutela do profesor e en escenarios variados (académicos e profesionais). Está referida prioritariamente ao aprendizaxe do ?cómo facer as cousas?. Constitúe unha opción baseada na asunción polos estudantes da responsabilidade pola súa propia aprendizaxe. Este sistema de ensino baséase en dous elementos básicos: a aprendizaxe independente dos estudantes e o seguimento desa aprendizaxe polo profesor-titor.
Presentación oral	Intervención inherente aos procesos de ensino-aprendizaxe baseada na exposición verbal a través da que o alumnado e profesorado interactúan dun modo ordenado, propoñendo cuestións, facendo aclaracións e expoñendo temas, traballos, conceptos, feitos ou principios de forma dinámica.
Resumo	Consiste nunha síntese dos principais contidos traballados. É un recurso óptimo para facilitar a comprensión do texto e a concentración persoal sobre o material obxecto de estudo. É tamén unha axuda importante para o repaso e a preparación de exames.
Proba mixta	Proba que integra preguntas tipo de probas de ensaio e preguntas tipo de probas obxectivas. En canto a preguntas de ensaio, recolle preguntas abertas de desenvolvemento. Ademais, en canto a preguntas obxectivas, pode combinar preguntas de resposta múltiple, de ordenación, de resposta breve, de discriminación, de completar e/ou de asociación.
Proba práctica	Esta proba valora a destreza práctica do estudante en diferentes supostos plantexados polo profesor. Proba na que se busca responder, de forma oral e práctica, a preguntas cortas ou de certa amplitude, valorando a capacidade de razoamento (argumentar, relacionar, etc.), creatividade e espírito crítico. Permite medir as habilidades que non poden avaliarse con probas obxectivas como a capacidade de crítica, de síntese, de comparación, de elaboración e de orixinalidade do estudante; polo que implica un estudo amplo e profundo dos contidos, sen perder de vista o conxunto das ideas e as súas relacións.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	O traballo tutelado ten o obxectivo de combinar o traballo individual do estudante co grupal, tratando de fomentalo traballo cooperativo, a discusión dos temas propostos e as conclusións. Cada estudante terá que aplicar a sistemática de valoración funcional e psicosocial, aprendida a través doutras metodoloxías, a un individuo, identificando e describindo as alteracións e establecendo, por tanto, un diagnóstico fisioterápico. Así mesmo, o estudante terá que determinar os obxectivos de carácter preventivo e/ou terapéutico susceptibles de ser abordados desde a fisioterapia. A recollida de información, a análise e interpretación dos resultados e as conclusións estará debidamente recollidas na historia ou ficha de fisioterapia. Finalmente efectuarase unha posta en común dos casos valorados en grupos pequenos e efectuarase unha presentación oral dos casos que o equipo docente considere máis interesantes desde o punto de vista pedagóxico. Para a tutorización do traballo establécense catro horas de atención personalizada que, distribuídas regularmente ao longo do curso, utilizaranse para a orientación do estudante, a discusión dos aspectos nos que manifesten máis dificultades e na resolución de dúbidas.

Avaliación

Metodoloxías	Competencias / Resultados	Descrición	Cualificación
Presentación oral	A19 C1	Intervención inherente aos procesos de ensino-aprendizaxe baseada na exposición verbal a través da que o alumnado e profesorado interactúan dun modo ordenado, propoñendo cuestións, facendo aclaracións e expoñendo temas, traballos, conceptos, feitos ou principios de forma dinámica.	15

Proba mixta	A2 A3 A5 A6 A19 C1	Proba que integra preguntas tipo de probas de ensaio e preguntas tipo de probas obxectivas. En canto a preguntas de ensaio, recolle preguntas abertas de desenvolvemento. Ademais, en canto a preguntas obxectivas, pode combinar preguntas de resposta múltiple, de ordenación, de resposta breve, de discriminación, de completar e/ou de asociación.	40
Proba práctica	A5 A6 A8	Proba que valora o desempeño práctico do estudante fronte a supostos plantexados polo profesor. Proba na que se busca responder, de forma oral, a preguntas cortas ou de certa amplitude, valorando a capacidade de razoamento (argumentar, relacionar, etc.), creatividade e espírito crítico. Permite medir as habilidades que non poden avaliarse con probas obxectivas como a capacidade de crítica, de síntese, de comparación, de elaboración e de orixinalidade do estudante; polo que implica un estudo amplo e profundo dos contidos, sen perder de vista o conxunto das ideas e as súas relacións.	40
Resumo	C6	Consiste nunha síntese dos principais contidos traballados. É un recurso óptimo para facilitar a comprensión do texto e a concentración persoal sobre o material obxecto de estudo. É tamén unha axuda importante para o repaso e a preparación de exames. .	5

Observacións avaliación

Para superar a materia requírese ter aprobada a proba mixta e a proba práctica.

Se unha das dúas probas sinaladas anteriormente non é superada (puntuación inferior a 5/10 puntos), poderá continuar facendo media coa outra das probas sempre e cando se obteña unha calificación igual ou superior a 4 puntos sobre 10.

En todo caso, para superala materia, resulta necesario que a calificación media da proba mixta e da proba práctica resulte superior a 5 sobre 10 puntos.

Fontes de información

Bibliografía básica

- Norkin CC, White CJ. (2006). Goniometría. Evaluación de la Movilidad Articular. 7ª edición. Madrid: Marban
- Hoppenfield S (1979). Exploración de la Columna Vertebral y de las Extremidades. MEXICO: El Manual Moderno
- Petty NJ, Moore AP. (2003). Exploración y evaluación neuromúsculoesquelética. Un manual para terapeutas.. Madrid: McGraw-Hill-Interamericana
- Cleland J. Netter. (2006.). Exploración clínica en ortopedia. Un enfoque para fisioterapeutas basado en la evidencia.. Barcelona: Masson
- Hislop HJ, Montgomery J. (2003). Daniels & Worthinghans´s. Técnicas de Balance Muscular.. Madrid: Elsevier
- Kendall FP, Kendall E, Geise P. (2000). Músculos, Pruebas, Funciones y Dolor postural.. Madrid: Marban
- Gross JM, Fetto J, Rosen E. (2009). Musculoskeletal examination. Chichester : Wiley-Blackwell
- Neumann D.A. (2007). Cinesiología del sistema musculoesquelético : fundamentos de la rehabilitación física . Barcelona : Paidotribo
- Palmer ML, Epler ME (2002). Fundamentos de las técnicas de evaluación músculo esquelética.. Barcelona: Paidotribo
- Seidel HM, Ball JW, Dains JE, Flynn JA, Salomon BS, Steward RW. (2011). Colaboración con los pacientes: realización de la anamnesis. En Manual Mosby de Exploración Física.. Barcelona: Elsevier
- Seidel HM, Ball JW, Dains JE, Flynn JA, Salomon BS, Steward RW. (2011). Piel, pelo y uñas. En Manual Mosby de Exploración Física.. Barcelona: Elsevier
- Martínez A, Patiño S, Paseiro G, Martínez S, Nachez N, Fernández R (2001). Influencia del contexto en la calidad de la entrevista clínica en fisioterapia. . Rev Iberoam Fisioter Kinesiol 2001;4(2):75-80
- Martínez A, Fernández R, Medina F, Raposo I, Viñas S, Chouza M. (2001). Influencia del contexto en la calidad de la entrevista clínica en fisioterapia.. Fisioterapia 2002;24(2):90-96
- Hislop HJ, Montgomery J. (2003). Daniels & Worthinghans´s. Técnicas de Balance Muscular.. Madrid: Elsevier
- Dutton M. (2004). Orthopaedic. Examination, Evaluation & Intevention. New York: McGraw-Hill
- Meadows JT. (2000). Diagnóstico Diferencial en Fisioterapia.. Madrid: McGraw-Hill-Interamericana
- Frisch H. (2005). Método de exploración del aparato locomotor y de la postura. Diagnóstico a través de la terapia manual.. Barcelona : Paidotribo
- Rodríguez MJ. (2006). Valoración y manejo del dolor. . Madrid: Arán
- Hazle M. (2003). Proceso evaluativo músculo esquelético. Amplitud de movimiento articular y test manual de fuerza muscular.. Barcelona: Paidotribo
- Daza Lesmes J. (2007). Evaluación clínico-funcional del movimiento humano.. Bogotá: Médica Panamericana
- 1-Martínez A, Patiño S, Paseiro G, Martínez S, Nachez N, Fernández R. Influencia del contexto en la calidad de la entrevista clínica en fisioterapia. Rev Iberoam Fisioter Kinesiol 2001;4(2):75-80
- 2-Martínez A, Fernández R, Medina F, Raposo I, Viñas S, Chouza M. Influencia del contexto en la calidad de la entrevista clínica en fisioterapia. Fisioterapia 2002;24(2):90-96
- 3-Seidel HM, Ball JW, Dains JE, Flynn JA, Salomon BS, Steward RW. Colaboración con los pacientes: realización de la anamnesis. En Manual Mosby de Exploración Física. Barcelona: Elsevier; 2011
- 4-Seidel HM, Ball JW, Dains JE, Flynn JA, Salomon BS, Steward RW. Piel, pelo y uñas. En Manual Mosby de Exploración Física. Barcelona: Elsevier; 2011
- 5-Meadows JT. Diagnóstico Diferencial en Fisioterapia. 2ª edición. Madrid: McGraw-Hill-Interamericana; 2000.
- 6-Daza Lesmes J. Evaluación clínico-funcional del movimiento humano. Bogotá: Médica Panamericana, 2007.
- 7-Dutton M. Orthopaedic. Examination, Evaluation & Intevention. New York: McGraw-Hill, 2004.
- 8-Cleland J. Netter. Exploración clínica en ortopedia. Un enfoque para fisioterapeutas basado en la evidencia. Barcelona: Masson,2006.
- 9-Norkin CC, White CJ. Goniometría. Evaluación de la Movilidad Articular. 7ª edición. Madrid: Marban; 2006.
- 10-Hislop HJ, Montgomery J. Daniels & Worthinghans´s. Técnicas de Balance Muscular. 7ª edición. Madrid: Elsevier; 2003.
- 11-Kendall FP, Kendall E, Geise P. Músculos, Pruebas, Funciones y Dolor postural. 4ª Edición. Madrid: Marban; 2000.
- 12-Hoppenfield S. Exploración de la Columna Vertebral y de las Extremidades. Méjico: El Manual Moderno; 1979.
- 13-Rodríguez MJ. Valoración y manejo del dolor. 1ª edición. Madrid: Arán; 2006.
- 14-Petty NJ, Moore AP. Exploración y evaluación neuromúsculoesquelética. Un manual para terapeutas. 2ª edición. McGraw-Hill-Interamericana: Madrid; 2003
- 15-Hazle M. Proceso evaluativo músculo esquelético. Amplitud de movimiento articular y test manual de fuerza muscular. 2ª edición. Paidotribo: Barcelona, 2003.
- 16-Palmer ML, Epler ME. Fundamentos de las técnicas de evaluación músculo esquelética. 1ª edición. Paidotribo: Barcelona, 2002.
- 17-Frisch H. Método de exploración del aparato locomotor y de la postura. Diagnóstico a través de la terapia manual.

UNIVERSIDADE DA CORUÑA

1ª edición. Paidotribo: Barcelona, 2005.

Bibliografía complementaria	- Jesús Seco Calvo (2016). Métodos Específicos de Intervención en Fisioterapia. Madrid: Panamericana - Jesús Seco Calvo (2016). Fisioterapia en Especialidades Clínicas. Madrid: Panamericana
------------------------------------	--

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

ANATOMÍA I E HISTOLOXÍA/651G01001

FISIOLOXÍA/651G01003

BIOFÍSICA E BIOQUÍMICA/651G01004

MARCO TEÓRICO DA FISIOTERAPIA E A REHABILITACIÓN FÍSICA/651G01006

FISIOTERAPIA XERAL/651G01008

Materias que continúan o temario

Observacións

(*A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías